

SUDDERVLEES

CUNST PS
APRIL 2020

2020 - nummer 1
www.flevokunst.nl

CUNST PS

TIJDSCHRIFT VOOR KUNST EN CULTUUR IN FLEVOLAND

Het digitaal tijdschrift *CUNST PS* is een uitgave van de Kunstenaars Vereniging Flevoland. CUNST PS vloeide voort uit het digitaal tijdschrift CUNST, dat maandelijks werd gepubliceerd en in februari 2011 startte. In 2017 veranderden we de naam naar CUNST PS en werd de opzet ook iets anders. Het werden meer themanummers en ook specials over het werk van één kunstenaar. In april 2020 maken we een derde wending! Was CUNST en CUNST PS in de eerste jaren een eenmansbedrijf, er is nu een redactie! Alle uitgaves staan op de site van de KVF.

Redactie:

Justine Oosterloo, Trudy van der Meer,
Lyda Riedstra en Hein Walter

Redactie adres:

Verzetslaan 42, 1318 BV Almere
Tel: 06 51924 882
E-mail: info@flevokunst.nl

Internetsite:

www.flevokunst.nl
<https://www.facebook.com/cunst>

Bestuur KVF:

Marie-Louise Bekhuis- voorzitter
Ferdinand Mesu - penningmeester
vacature - secretaris
Hein Walter- artistiek leider

Scheldestraat 27
8226 LW Lelystad
Kamer van Koophandel: 40656122
Giro: NL09 INGB 0000 5807 91

REDACTIONEEL

Suddervlees is de titel van het eerste nummer van het hernieuwde digitale tijdschrift CUNST PS. Een opvallende titel? We willen niet terug naar de spuitjes, maar enige inkeer na ons expressieve jubileumjaar kan geen kwaad. In de landbouw moet een stuk grond na intensief gebruik een jaar braak liggen, zodat de energie zich weer kan opbouwen. Braak liggen hoeven we niet, maar we zoeken wel ruimte voor intervisie en komen graag even tot rust. En ach, we moeten wel nu in deze verwarrende tijd van Corona.

Waar staan we als KVF? En hoe werken de processen bij de individuele kunstenaars? De dingen kosten gewoon tijd en die tijd moeten we ook nemen. Dat geldt bij uitstek voor een project als Nieuw Verleden. Dat hebben we juist opgezet met tijd als creatief instrument. We gaan weer eens terug om te kijken hoe sommige kunstwerken er nu bij staan. Of neem de kunstenaars die les geven, workshops geven. Dat lijkt ze makkelijk af te gaan, maar om de kennis en ervaring te vergaren die nodig is om die kennis te kunnen doorgeven, is suddertijd nodig. Ze hebben allemaal eerst in hun eigen atelier moeten sudderen, tot ze gaar genoeg waren om de wereld te veroveren!

We wensen u veel plezier met dit eerste nummer.

Alda Koning

Bij de eerste redactievergadering, toen we de titel kozen, kwamen we meteen bij het werk van Alda Koning. Haar schilderijen van halzen en nekken, verrimpelde handen en voeten, passen voor ons heel goed bij het thema Suddervlees, in die zin dat ze op zoek gaat naar mensen van wie de huid door zon en leeftijd is verkleurd en als leer is geworden. Het leven zit erin, hun huid is als het ware op smaak gebracht. Lyda maakte een afspraak om bij haar op atelierbezoek te gaan, maar de Coronacrisis heeft die afspraak verhinderd.

Voor een eerdere gelegenheid schreef ik over haar werk:

Huid! Een groot rekbaar vel dat het vlees en de botten bijeen houdt. Aaibaar of eeltig. Kippenvel. Roze of grijs. Voor wie er met z'n neus bovenop staat een landschappelijk gebied met haartjes en kuiltjes. Een ademend zintuig. Zacht en uitnodigend als het gaat om baby's, stug als we oud zijn. Huid!

We hebben allemaal een huid, niemand kan zonder, we zouden sterven. We smeren er allerhande cosmetische zalfjes op, we verzorgen het, we zonnen het, we bedekken of genieten het... maar het is maar de vraag of we onze eigen huid van een foto zouden herkennen.

Kunstenaar Alda Koning is gefascineerd door huid, ze schildert het, nauwgezet

en met veel aandacht voor detail: grote doeken sterk uitvergroete stukken huid, lichaamsdelen, met net nog een streepje katoen, een rand van een sok of een hemd. Liefst oude huid, gestriemd door een bh bandje of blauwgeaderd, getekend met de littekens van het leven.

Het stuk van Lyda over Alda Koning houdt u tegoeed.

WC'TJES

Verzamelaars!

Elsa Blaaser:

Mijn "DAMES"WC is ook voor heren. Het zijn schilderijen en tekeningen met als thema DAMES, met vooral een voorkeur voor naakte of schaars geklede vrouwen, baadsters. In veel verschillende stijlen, veelal figuratief.

Ik houd van het impressionisme, maar mijn lievelingswerken zijn van Egon Schiele, Paul Gauguin en de zelfportretten van Frida Kahlo.

Deze verzameling is tegelijkertijd een verwijzing naar mijn seksuele voorkeur. Ik kom dus op de wc uit de kast.

Pam Leavy:

Verzameling van wat ik leuk vind. Op de plank plaats ik altijd iets dat mij intrigeert.

Het schilderij vind ik fascinerend. Het lijkt bijna een illustratie van een stripverhaal, maar het is in 1546 geschilderd! (Atelier Lucas Cranach). Het blauw vind ik ook mooi.

Shirley van Lier:

Ik hou van kunst, grote en kleine kunstenaars. Heb te weinig geld voor hele grote dingen, maar koop geregeld kleine, mooie werkjes. Er staat veel in m'n huiskamer, verder gegaan op de wc. Daarnaast heb ik 'n kaarten-tic. In m'n huiskamer 'n grote kaarten-draairek en op de wc kaarten in 'n plastic "hoes".

Astrid Harting

Omdat ik mezelf niet zo kleurrijk vind, heb ik een heel huis vol kleuren. Mijn toilet heeft oranje als basis aangepast aan de strook plakplastic. Onder de strook zitten oranje tegels en erboven is het geschilderd. De overige kleuren van de strook komen terug in de fotolijsten met foto's van hoofdzakelijk mijn zoons en familie en huisdieren. Er is nog ruimte voor meer foto's. De verjaardagskalender is verwerkt in gekleurde lijstjes tegen de achterwand. Op de binnenkant van de deur een poster in dezelfde kleurstelling.

SLUIMEREND SPEUREN NAAR VERRASSINGEN 'VERBORGEN KUNST'

Door Lyda Riedstra

Regelmatig maak ik stoofvlees voor familie en vrienden.

Door de kleinkinderen wordt dit vlees niet op prijs gesteld. *Brrrrrrrrrrrr, die draadjes tussen je tanden.* Het zoeken naar verborgen draadjes in de kunst kan tot onverwachte verrassingen leiden.

Zo togen Trudy van der Meer, Justine Oosterloo en Lyda Riedstra naar het stadhuis van Emmeloord waar beeldend kunstenaar Alda Koning ons in de entree herkende als zoekenden. Via een opvallend lichte hal zagen we een expositie van kunstwerken uit de gemeentelijke collectie, waarna een warme ontvangst volgde op de eerste etage van het stadhuis. Daar deed Alda uit de doeken hoe het proces van het achterhalen van “verborgen” kunst van de gemeente Noordoostpolder is verlopen.

Hoe is het begonnen?

De geschiedenis begint met het verkennen van welke vleessoorten geschikt zijn voor het maken van een aantrekkelijk stoofgerecht. Elk stukje vlees moest uiteindelijk ontrafeld worden om tot eetbare sliertjes te komen en smakelijk te worden.

De gemeentelijke kunstcollectie bestond uit ca. duizend werken: te omvangrijk om goed te kunnen beheren. Een groot deel van de collectie bestond uit “BKR-werken”, een Beeldende Kunst Regeling die de overheid van 1956-1987 in leven had geroepen voor kunstenaars om een inkomen te

krijgen in ruil voor hun diensten of kunstwerken. Vanwege de vele herkenbare “last minute”-werken werden de ingediende werken vanaf 1970 door deskundigen beoordeeld. Door deze regeling worstelden vele gemeenten met de erfenis van de werken. Veelal waren de gemaakte werken in niet verantwoorde depots opgeslagen.

Wat te doen met de omvangrijke kunstcollectie?

Voor deze klus stond een adviescommissie bij de gemeente Noordoostpolder.

Het snijden van een groot stuk vlees in stukken bestond uit het voorstel om een groot deel van de BKR-werken af te stoten en een kerncollectie te behouden.

Na accordering van dit voorstel zijn de BKR-werken per kunstenaar geïventariseerd. Er zijn lijsten en foto-overzichten van gemaakt. Er is contact gezocht met zo’n vijftig kunstenaars of hun nabestaanden. Het achterhalen van hun adres en contactgegevens was een behoorlijke klus, mede door obstakels als privacy wetgeving, verhuizingen, overlijden etc.. De kunstenaars kregen de gelegenheid hun BKR-werken op te halen. Soms waren nabestaanden verrast dat er nog een werk van hun naaste was opgedoken. Sommigen haalden het werk op, anderen lieten het werk na.

Boven: werk van Margreet van de Pels, een van de oprichters van de KVF.

Links: werk van Cor Sonke- ook lid van de KVF totdat hij met zijn gezin verhuisde naar Buinerveen in Drenthe.

Wat te doen met de overgebleven werken?

Ondertussen was de gemeente Noord-oostpolder druk doende met de renovatie van het gemeentehuis. Voor de inrichting was gekozen voor een neutraal kleurenpalet in grijs, witte tinten met verschillende houtsoorten.

Bij het binnenkomen van het gebouw valt het vele licht en de ruimte op.

De werkkamers en gang zijn gescheiden door een glazen wand; iedere afdeling is voorzien van langgerekte afbeeldingen, verwijzend naar de kleurtinten van de Noordoostpolder. Op de afdeling waar we zaten poldergroen met roze tulpen.

Ook heeft iedere afdeling een kunstwand in eenzelfde kleurstelling met ongeveer zeven of acht werken, zoals een blauwe kunstwand op de hoogste etage met wind en water. Typerend zijn bij twee wanden de staatsieportretten van de toenmalige koningin Juliana en/of prins Bernhard. Opmerkelijk zijn de verschillende stijlen van de kunstenaars, van figuratief tot abstract. De horizontale opstelling van de lijsten zorgen voor een zekere harmonie. De vele werkkamers, wachtruimten, zalen e.d. zijn voorzien van beeldend werk.

Welke kunstenaars bleken (ooit) werkzaam in de N.O.-polder?

Een kleine greep hieruit:

- Cor Sonke, toen abstracte werken en heden vele landschappen, zoekend naar eenvoud van vorm en kleur in transparante tinten.

- Henk van Zanten, waarin hij o.a. in alle eenvoud twee luiken aan een raam zorgvuldig heeft verbeeld

- Fred André, nog werkzaam in Nagele, waar hij o.a. het polderlandschap bij

Schokland heeft weergegeven

- Margreet van de Pels, keramist en schilder, met werken als *Wild Life* en *Playa*

- Hendrik Baartman, maker van geometrische en wiskundige kunst

Maar tot onze grote verrassing ook werken van Jan Sierhuis, Constant en Lucebert.

Hoe nu verder met deze kunstwerken?

Inmiddels is Alda voor een gering aantal uren vrijgesteld voor het organiseren van exposities in het gemeentehuis in Emmeloord.

Er wordt gewerkt aan een fototentoonstelling in het kader van 75 jaar vrijheid, vanuit het perspectief van Noordoostpolder. Maar helaas is er geen budget om regelmatig de kunstwanden van “verse” werken te voorzien. De zoektocht in de collectie is arbeidsintensief, de werken moeten soms gerestaureerd worden, van lijsten worden voorzien, etc. Kortom het vraagt veel inzet, tijd en deskundigheid om goede verborgen kunstwerken voor het publiek toegankelijk te maken.

Het zou zo leuk zijn, het sluimeren van de overige 600 werken weer op te pakken.

Wie weet wat voor verrassingen er nog verborgen liggen.

BRIEVEN AAN VERLOREN KUNSTWERKEN

Justine Oosterloo

KWIJT

Lieve tweeling,

Waar zijn jullie? Dat vroeg ik mij af toen ik jullie tegenkwam in een dossier vol uitgediende kunstwerken. Ik was op zoek gegaan naar de lotgevallen van kunstwerken die ooit in het kader van de BKR regeling waren gemaakt.

Het kwam door een krantenberichtje, waarin gerept werd van de vermissing van 24 kunstwerken uit het vorig jaar gesloten Slotervaartziekenhuis.

Ja, waar blijven al die schilderijen, die ooit de werkkamers van kantoren verfraaiden.

Je hoort wel gruwelijke verhalen van opslag in vochtige gemeentekelders en loodsen op industrieterreinen.

Zelfs van vernietiging was sprake. Gewoon verbrand. En zo vond ik jullie. Nou ja, jullie foto. In de map met kunstwerken, die aan hun maker waren teruggegeven of onderdeel werden van een wand met gelijkgestemden.

Maar bij jullie afbeelding stond alleen maar: kwijt. Niet eens vermist. Want vermist zou betekenen dat jullie worden gemist en er gezocht moet worden.

Maar kwijt? Dat klinkt zo opgegeven, onverschillig.

Ik probeer me jullie leven voor te stellen op basis van wat ik wist op te maken uit de fotootjes. De kleur wijst naar de jaren zeventig van de vorige eeuw. Maar dat is het dan ook helemaal. Geen signering,

geen vermelding van techniek.

Ik stel me jullie ontstaan voor in het atelier van een kunstenaarsgroep, een commune in die vrije jaren zeventig.

Op een gegeven moment werden jullie uitverkoren om ingeleverd te worden bij het loket van de BKR, want er moest brood op de plank.

Er volgde een periode van tentoonstellingen, uitwisseling met andere gemeentes en verfraaiing van werkkamers, als openbaar kunstbezit.

Maar hoe zijn jullie kwijt geraakt?

Men zegt vaak dat het erger is dat iemand wordt vermist, dan wanneer je weet dat hij is overleden.

Er spookt van alles door je hoofd.

Maar ik stel me liever het volgende scenario voor: jullie hingen al jaren op de werkkamer van een gemeenteamblenaar, die erg aan jullie gehecht was geraakt.

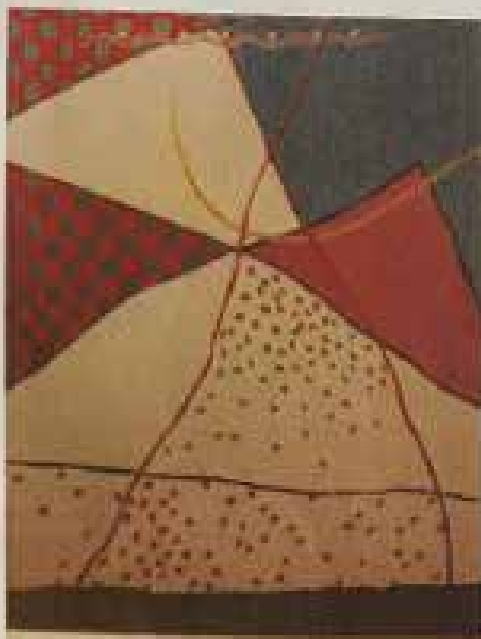
Toen hij rond de eeuwwisseling met pensioen ging en zijn bureau leeg ruimde, haalde hij jullie van de muur en stopte jullie in zijn verhuisdoois. Nee, beter nog, Tijdens een drukbezochte afscheidsreceptie kreeg hij jullie van de burgemeester cadeau, voor jaren trouwe dienst.

Ja, zo is het gegaan.

Ik wens jullie nog een lang en gelukkig leven in de functie waarvoor jullie als kunstwerken zijn bedoeld: het brengen van schoonheid en troost.

Lieve groet,

Just

Kunst

11/11

Centraal
Vasteld
Witaker 10

KVF LEZING - 'HAD IK MAAR

Uitstel

Op zaterdag 21 juni wilden we de eerste KVF Lezing laten plaatsvinden, maar door de crisis moeten we dat moment uitstellen. Jammer, maar de voorbereidingen waren nog niet begonnen.

We richten ons nu op zaterdag 19 september - de locatie is nog niet bekend.

We stellen het uit, maar we starten nu dus wel alvast de voorbereidingen.

De opzet is om die lezing ieder jaar te houden, met elke keer een ander thema.

Voor dit eerste jaar hebben we gekozen voor het thema 'Had ik maar'.

Er zullen die avond zes lezingen worden gegeven, van maximaal een kwartier - we houden de klok in de gaten! Wie de zes lezingen gaan houden, dat weten we nog niet. We gaan daar vanaf nu naar op zoek! Denk je dat je een zinnig verhaal te vertellen hebt? Laat het ons weten.

Inhoud

Het thema maakt heel veel onderwerpen mogelijk. De lezing kan persoonlijk zijn, fictief, realistisch, maatschappelijk... we laten ons graag verrassen.

Publiek

Het publiek zal na afloop de winnaar kiezen. Dat kiezen gebeurt door het inleveren van stembriefjes. Die worden verzameld en geteld... en de meeste stemmen gelden. En zoals we weten... het publiek heeft altijd gelijk.

De winnaar krijgt een kunstwerk. De winnende tekst zullen we op onze website publiceren en krijgt natuurlijk eeuwige roem.

Kunstwerk

Er worden voor deze lezing drie kunstwerken gemaakt, door drie verschillende kunstenaars die lid zijn van de KVF. De winnaar mag er een kiezen. De spreker die als tweede is geëindigd, mag kiezen uit de twee overgebleven werken. Het derde kunstwerk wordt verloot onder het publiek.

Entree

Een kaartje voor deze bijzondere avond kost € 10,- Om zeker te zijn van een plaats in de zaal, is het goed om de kaartjes van te voren te kopen. We starten later de kaartverkoop.

Meedoen

Heeft u interesse om één van de zes lezingen te geven? Stuur voor 1 juni een mail naar info@flevokunst.nl met een korte motivatie, vertel ons wie u bent, wat uw achtergrond is en geef een tipje van de sluier over de aard van de lezing die u zou willen geven. Kent u iemand die u geschikt lijkt? Geef de tip door!

We maken op basis van de aanmeldingen een selectie van zes sprekers.

In de aankondigingen en publiciteit zullen we de zes namen bekendmaken.

DE KUNSTENAAR ALS DOCENT

Marianne Alting

Sinds ik de HKU heb afgerond ben ik les gaan geven. In het begin één keer per week en daarna in stijgende lijn.

Ik heb een mooie herinnering aan het kinderatelier in Zeist, voor kinderen van 7 jaar tot 12 jaar. Het was een leuke inspirerende tijd. De kinderen waren leergierig en werkten met plezier. Opdrachten waren o.a. zelfportret, maar ook een kunstboek maken, waarin ze vertelden over het gezin, lievelingseten, welke feesten ze vierden, een gedicht. Een kunstdoos maar daarin verwerkt een herinnering aan iets of iemand. Dit leverde onderling gesprekjes op en gaf inzicht in wie ze waren.

Lesgeven aan volwassenen is heel wat anders. Mensen hebben meer last van zichzelf opgelegde beperkingen en willen vaak iets moois maken. Toch heb ik ook dit in Zeist, Dronten en Biddinghuizen met enthousiasme gedaan. De mensen in Zeist werken anders dan mensen in de polder. Ook kinderen veranderen! Na hun 10de jaar gaan ze zich conformeren aan de groep. Een bijzondere opdracht was 'maak een drieluik met verleden, heden en toekomst'. Het mocht over henzelf gaan maar ook algemeen blijven. Dit heeft voor de mensen herinneringen opgehaald en bijzondere werken opgeleverd.

Sinds 2019 ben ik gestopt met lesgeven omdat ik meer tijd wil voor mijn eigen werk. Ik voel de behoefte om daar aan-

dacht en tijd aan te geven, meer dan ik heb gedaan. Op een gegeven moment had ik zes lesgroepen. En dat vraagt veel, omdat je opdrachten moet bedenken en ontwikkeling en inspiratie stimuleren en de mens die het werk maakt de ruimte moet geven zich te uiten en te ontdekken. Dat vraagt verbinding en inleving. In al mijn lessen heb ik altijd de relatie met de kunstgeschiedenis gelegd en mensen gestimuleerd om een eigen expressie te vinden. Creativiteit is van jou .

De behoefte naar verdieping wordt sterker en daarom ga ik dit jaar workshops geven die vragen naar de zin van het leven. *Het huis is in jou en dat heb je altijd bij je; maar je moet ook wortelen in het leven.* Thema's die filosofisch zijn en verbinding met jezelf vragen. Ik ben heel benieuwd wat dit op gaat leveren.

Gonny Geurts

Ik heb in het "seizoen", van september tot april, dagelijks een cursusgroep(je). Dat kost me drie uur per dag. Daarnaast en in de zomer kunstprojecten op school en individuele workshops. Gemiddeld tien uur per maand.

Lesprogramma: tien weken alles over tekenen, techniek, kleur, compositie, perspectief, portret, model.

Daarna en daarnaast eigen onderwerpen met individuele begeleiding. Dat laatste kan jaren duren.

NIEUW VERLEDEN

Nieuw Verleden - een KVF project dat op de achtergrond is geraakt en daar op een laag pitje suddert. In 2006 zijn we ermee begonnen met de realisatie van vijf kunstwerken langs het Pionierspad. Jaarlijks gaven we opdracht voor vijf werken, tot aan 2013. In totaal hebben we vijfendertig kunstwerken kunnen realiseren. Een stuk of tien werken zijn ook al weer ontmanteld of vergaan, maar een groot gedeelte is nog te vinden.

De website www.nieuwverleden.info past goed bij het concept van Nieuw Verleden, want ook daar is de laatste jaren niets aan gebeurd: we hebben kunstwerken geplaatst en vervolgens de tijd en de natuur hun gang laten gaan. Op die manier hebben we plekken gemaakt die vreemdend zijn, een soort ruine-achtige bouwwerken die suggereren dat ze er al heel lang staan. We hebben stukjes geschiedenis gemaakt in een provincie die nieuw is en nog nauwelijks een moderne geschiedenis kende.

We zijn teruggegaan naar het Knarbos bij Lelystad om daar een deel van de werken te bekijken die daar veertien jaar geleden zijn geplaatst.

Onze belangrijkste partner was Het Flevolandschap. Zij snaptten het concept en hebben het omarmd. Ook al kregen ze regelmatig vragen en klachten van bezoekers over die vreemde en soms rotzooi-achtige plekken in het bos. Ze legden het steeds geduldig uit.

We zijn op zoek gegaan naar de werken van Ninette Koning, Christian Wisse, Karin van der Molen, Marja Timmer, Michel Bongertman en Anthea Simmonds.

Ninette Koning - Zon en maan (2006)
Twee cirkels van rietbossen.

De diameter van de kleine cirkel was 3 meter, de diameter van de grote cirkel 7 meter. De binnencirkel van de grote was ook 3 meter. Het gras in de binnencirkel zou gaan groeien en er misschien bovenuit komen. De ondergrond bestond uit pallets. Dit om lucht onder de rietbossen te laten stromen,
De plaats die Ninette koos voor de objecten is een weijtje bij Eendenweg 20, net voor het Knarbos; daar loopt het Pionierspad doorheen. Aan elke kant van het pad

maakte ze een cirkel. De maanvorm is naar binnen gericht. De andere, de open vorm, de zon, stond symbool voor actie en ontplooiing, de richting van de rietbossen wezen naar buiten, ze waaierden uit, de stralen schonken leven, liefde en geluk. Wandelaars konden de restanten zien van gewoontes van een oud volk, toen de natuur zich nog nauwelijks met de mensheid had bemoeid. En nu, zoveel jaar later... zien we slechts twee hopen oud riet. De mensen die weten hoe het er veertien jaar geleden uit zag, zien de verborgen schoonheid.

Christian Wisse Christian Wisse - Geest uit de fles (2011) - Keramiek

Zwart-witte vlammen in het groen; een bosgeest, een bosbrand, een natuurlijke profeet die ons in stilte, maar met heftige gebaren en met een heftig contrast waarschuwt? Zoals giftige paddenstoelen ons waarschuwen voor hun giftigheid. Als dat zo is, waarvoor werden we gewaarschuwd? De tijd, de contrasten in de samenleving? Een onafwendbaar drama? Een ramp? Het beeld geeft ons een unheimisch gevoel, waar we kunnen het gevoel niet duiden.

Onze eeuw is zonder twijfel een vurige tijd, een tijd van conflicten en discussies, de geest is uit de fles. Niets en niemand kan zich daaraan onttrekken, blijkbaar zelfs dit stille Knarbos niet. Dit beeld staat aan het wandelpad. Als je bij de Eendenweg het bos in loopt, dan kom je het tegen. Uit het niets lijkt het gegroeid, als een puist

of paddenstoel in een nacht uit de grond geschoten. Het is verwant aan de bomen die het licht zoeken, het is verwant aan de bloeiende bloemen, maar het is ook een vreemde soort. Het is keramiek. In feite is het verbrande klei – verschroeide aarde. In het verleden hebben verschillende kunstenaars met hun kunstwerken gewaarschuwd voor de dramatische ontwikkelingen die zouden komen. Zo schilderde Carel Willink in 1939 het schilderij 'Simeon de Zuilheilige'; achteraf werd het schilderij gezien als een aankondiging van de Tweede Wereldoorlog. Of Willink de oorlog werkelijk in een visioen gezien heeft, dat zal wel niet. Een angstgevoel zal hij wel hebben gehad.

Welke tijding deze zwart-witte boodschapper in het Knarbos ons al in 2011 aankondigde? Misschien wel de chaos die gepaard gaat met de uitbraak van het Coronavirus.

**Karin van der Molen - het gehucht
(2009) 3 objecten van zwart en rode
houten balkjes**

Hier stonden huizen, dat moet wel. Als een huis afbrandt, dan blijven alleen de stenen over. En als de behuizing verder afbrokkelt, aftakelt, dan blijft alleen de kern over, de centrale plaats, het hart: de schoorsteen. Hier staan drie schoorstenen, drie objecten, drie stookplaatsen, als fremdkörper in een nieuwe omgeving. Is hier een dorp geweest, een gehucht, maar

trokken de inwoners weg? Raakten de huizen verlaten, werd het gebied vervolgens ingenomen door de natuur?

De schoorstenen zouden een nieuw bestaan gaan vinden, was de gedachte van Karin: het zouden misschien broedplaatsen worden, vogels maken er wellicht hun nesten, of het worden schuilplekken voor konijnen en muizen. Zeker is dat ze overgroeid zullen raken en zullen schuilgaan onder hedera. Twee staan nog enigszins recht, de derde is omgevallen.

Marja Timmer - De zwevende balk (2006)

Een balk die in de bomen hangt. Uit een oude boerderij in de Flevopolder, die gedeeltelijk werd gesloopt en later weer opnieuw is opgebouwd, heeft Marja een steunbalk van 5 meter lengte kunnen bemachtigen. Die balk was het uitgangspunt voor haar kunstwerk in het Knarbos. In die balk boorde ze vijf gaten. Door die gaten werden jonge bomen gestoken, essen. Ten eerste omdat die hier al groeien en ten tweede omdat de manier waarop ze groeien precies past bij hoe ze hoopte dat het kunstwerk zich zou ontwikkelen.

Essen willen groeien. Liefst recht omhoog. Maar omdat dat niet kon (de toppen worden afgekeld in het gat, dacht ze), zouden de bomen zijtakken gaan vormen. Die zijtakken moesten links en rechts van de balk naar boven gaan groeien, zo sterk en dik dat ze op een gegeven moment de balk moesten kunnen gaan dragen. Het is niet gebeurd zoals Marja het heeft getekend. Drie boompjes hebben het niet gered. Twee bomen hebben zich een weg door het gat gebaad en konden verder groeien. De zijtakken zitten echter boven de balk en niet eronder. De natuur doet lekker haar eigen zin!

Michel Bongertman - Dauwcollector (2006)
Een installatie om dauw op te vangen.

Een constructie van 4 granieten zuilen, met daarop een knar (een stronk) als drager van een grote zwerfkei. Onder de knar hing een gladde langgerekte steen, (serpentijn) die wees naar het begin van een geul in graniet. Maar die steen is een paar jaar na de plaatsing gestolen. De geul loopt zo'n drie meter in een lichte helling over de grond naar een ondiepe put. Is deze installatie recent gemaakt of is het een overblijfsel van een verdwenen cultuur? Dat was de achterliggende gedachte van de installatie. Kijk je nu in deze tijd als argeloze wandelaar op die plek om je heen, dan valt je oog op het moerassig gebied. Je denkt door het kunstwerk aan hoe het hier vroeger geweest kan zijn, toen Flevoland nog Zuiderzee was, of eerder nog, aan de Romeinse tijd toen Flevoland nog het

Flevo Lacus was, het water verbonden met de open zee.

Omdat de zwerfkei, de druppelvanger, en het blok hout weg zijn, is de werking van de installatie niet goed meer te snappen. Het doet eerder denken aan een wasplaats. Of was het plaats om te baden? De installatie heeft veertien jaar overleefd. Waarom geen veertien duizend jaar?

Anthea Simmonds - Meetpunt (2006)

Een meetpunt is een door landmeetkundigen vastgestelde plaats waar vanuit de omgeving gemeten kan worden: hoogte en afstand. Een kleine aluminium knoop met de aanduiding 'meet-punt', verankerd in de grond. Als je op zijn meetpunt staat, kun je je scherp bewust worden van de ruimte, zijn volume, je eigen fysieke aanwezigheid, je volume, het uitzicht, deze tijd; van het Hier en Nu.

Elke kunstenaar wil iets zeggen over de tijd waarin hij/zij leeft. Anthea heeft hier een ijkpunt gemaakt, een meetpunt. Niet alleen plaats, maar ook tijd wordt hiermee gemeten en geijkt: Here – Now.

Het bijzondere van dit kunstwerk is voor ons dat Anthea er zelf niet meer is. Ze is onlangs overleden.

Dat weet je als onbevungen voorbijganger niet of daar denk je niet direct aan. Net zomin als je bij een schilderij in een museum

denkt aan dat de kunstenaar overleden is. Alleen als iemand recent is overleden, besef je dat. Daarvoor en daarna is kunst tijdloos, een bestaand ding dat losstaat van de maker.

Deze *Here en Now* blijven voorlopig wel staan. De letters brokkelen een beetje af, maar verder is het werk sterk- Anthea's erfenis in beton gegoten!

Suddervlees- Peter Koelman

Terwijl onze aandacht uitgaat naar het nu, met angst en beven voelend hoe het maatschappelijke leven verstilt, en zien we hoe dagelijks de maatregelen scherper worden, hunkeren we naar een doodnormale zomer; zo'n zomer aan het strand, lekker bakken in de zon, zonder dat we ons zorgen maken over ons inkomen, opdrachten, familiebezoekjes, etc.

Maakten we ons vroeger (zeg maar een paar weken geleden) nog grote zorgen om het klimaat, de CO2 toestand, de verdeling van de rijkdom, de Meetoo beweging, de angst voor een tweede termijn Trump en noem maar op, en hadden we het zo ontzettend druk met van alles en nog wat, vandaag voelen we de wezenlijke angst voor de dood. Wie wordt morgen ziek en wie pas later? Wie wordt beter en wie niet?

Kunnen we plannen maken? Projecten bedenken? Kunnen de geplande projecten

doorgaan? De maatschappij biedt niet meer de zekerheid die we hiervoor altijd hebben gevoeld.

Zekerheid? We voelden ons zeker, maar was dat terecht? Je voelt pas wat je had als het er niet meer is. Achteraf hadden we misschien wat meer dankbaar kunnen zijn voor de zekerheid die we voelden. We konden gewoon over straat, zonder aangevallen te worden. Alles was te koop. We konden elkaar een hand geven, omhelzen, zonder gevaar. Je had een inkomen, pensioen, opdrachten en vakantie was een recht. Recht om te sudderen op het strand.

Het is nu april. Staan we aan het begin van een grote maatschappelijke verschuiving? Of sluipt het probleem weer het doosje in waar het zo plotseling is uitgekomen? We weten het niet. Nog niet. Laat ons hopen voor het beste!